

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
C.Z.U: 338.22:001.895 (478)(043)

ROȘCA-SADURSCHI LIUDMILA

**DEZVOLTAREA ANTREPRENORIATULUI PRIN INOVAȚII
(în baza industriei alimentare din Regiunea de Dezvoltare Sud)**

**SPECIALITATEA 521.03 – ECONOMIE ȘI MANAGEMENT
(în activitatea de antreprenariat)**

Autoreferatul tezei de doctor în economie

CHIȘINĂU, 2017

Teza a fost elaborată în cadrul catedrei „**Management**”,
Academia de Studii Economice din Moldova

Conducător științific:

SOLCAN Angela, doctor în economie, conferențiar universitar

Referenți oficiali:

STRATAN Alexandru, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar

JALENCU Marin, doctor în științe economice, conferențiar universitar

Componența consiliului științific specializat:

PALADI Ion, *președinte*, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar

PORTARESCU Serghei, *secretar științific*, doctor în științe economice, conferențiar universitar

BUGAIAN Larisa, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar

LEVITSKAIA Alla, doctor habilitat în științe economice, conferențiar universitar

ȘENDREA Mariana, doctor în științe economice, conferențiar universitar.

Susținerea tezei va avea loc la 8 septembrie 2017, ora 15.00 în ședința Consiliului științific specializat D 32-521. 03 04 – „Economie și management în domeniul de activitate”, din cadrul Academiei de Studii Economice din Moldova, mun. Chișinău, str. Bănulescu Bodoni 59, bl. A, aud. 301, Sala Senatului.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Națională, Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice din Moldova și la pagina web a Consiliului Național de Acreditare și Atestare (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expediat la 05.08.2017.

Secretarul științific al Consiliului Științific Specializat:

PORTARESCU Serghei

doctor în științe economice, conferențiar universitar

Conducător științific:

SOLCAN Angela

doctor în economie, conferențiar universitar

Autor:

ROȘCA-SADURSCHI Liudmila

©Roșca-Sadurschi Liudmila, 2017

I. REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei cercetate. Societatea actuală evoluează cu o viteză uluitoare surprinzând prin ritmul accelerat al schimbărilor ce vizează toate aspectele existenței umane. O economie dezvoltată este o economie inovațională, care, la rândul său, se bazează pe inovații în antreprenariat, unde obiectivul de bază este absorbția inovațiilor, care determină principalele direcții de dezvoltare a afacerii antreprenoriale.

Cunoașterea, invenția, inovația devin cheia competiției și succesului economic, adăugând o valoare deosebită producției economice prin creșterea productivității, dar și prin folosirea noilor tehnologii și invenții, ceea ce a dus la apariția unor schimbări revoluționare în toate sectoarele și pe toate piețele.

Creșterea competitivității unei întreprinderi este datorată proceselor inovaționale din cadrul acesteia, la baza cărora stau cercetarea, dezvoltarea și inovarea. Activitatea de inovare, în mare parte, depinde de nivelul inovațional al întreprinderii și de gradul de creativitate a managerului și a personalului acesteia. Dacă inovația este considerată factorul de succes al unei afaceri antreprenoriale, atunci creativitatea resurselor umane reprezintă forța motrice a procesului de inovare în cadrul firmei.

Gradul de cercetare a problemei. În perioada de criză economică, inovația devine un factor determinant în dezvoltarea antreprenoriatului. În prezent, întreprinderile, pentru a rezista provocărilor existente, trebuie să inoveze mai mult ca oricând. Antreprenorii, care investesc în inovații, sunt acei, care vor avea de câștigat în următorii ani prin obținerea de avantaje competitive. Acestea sunt realizabile doar în acel caz, când inovațiile vor fi prezente în toate activitățile întreprinderii, pornind de la activitatea managerului, cu aplicarea noilor metode de gestiune, a noilor procese tehnologice, a noilor produse, a ambalajelor, a modalităților noi de desfacere a producției și pe segmente noi de piață.

Ca punct de pornire, prezenta lucrare a avut studierea noțiunilor de *inovație*, *antreprenariat* și *afacere antreprenorială*. Primul, care a recunoscut importanța inovării în dezvoltarea economică, a fost Schumpeter J. A. în renumita sa lucrare *Teoria dezvoltării economice*(1912). Au continuat tratarea noțiunii de *inovație*, sub diferite aspecte, la nivel mondial: Twist B., Mansfield E., Santo B., Nicson F., Drucker P., Tucker R., Morozov I., Fathutdinov R., Frăsineanu I., Băloiu L.M. etc. În literatura de specialitate din Republica Moldova cercetările în domeniul inovațiilor au pornit relativ recent și pot fi regăsite în lucrările unor autori ca Hrișcev E., Stratan A., Badâr I., Belostecinic Gr., Cotelnic A., Jalencu M., Levițcaia A., Popa A., Sârbu I., Ganea V., Percinschi N., Duca D. etc. În ultimii 10 ani, conceptul de *inovație* este folosit tot mai frecvent în strategiile și politicile naționale, pentru a indica modernizările esențiale în diferite domenii

sociale, economice, politice și științifice. Ca rezultat, s-a intensificat și numărul tezelor de doctorat, în care sunt studiate anumite aspecte ale inovațiilor.

În ceea ce privește *antreprenoriatul*, importante studii au fost realizate de către teoreticieni consacrați în domeniu precum Schumpeter J. A., Drucker P.F., Timmons J., Hisrich R. etc. Un aport important a fost adus de economiștii contemporani: Stevenson H., Nicolescu O., Stancu I., Văduva S., Asaul A., Baghiev G., precum și cercetătorii din Republica Moldova: Aculai E., Bugaian L., Burlacu N., Solcan A., Iliadi Gh., Veverița V., Vinogradova N. și mulți alții.

În vederea înțelegerii și argumentării rolului inovațiilor în antreprenariat, a apărut nevoia unui studiu mai amplu a aspectelor teoretice și practice a noțiunii de *antreprenariat*, *afacere antreprenorială* și *afacere inovațională*. Ca bază științifică solidă au servit lucrările unor autorilor străini, precum și din țară, ca Drucker P., Say J. B., Nicolescu O., Stancu I., Văduva S., Bugaian L., Stratan A., Jalencu M., Levițaia A. etc.

În această lucrare *antreprenoriatul* și *inovațiile* sunt tratate ca două elemente complementare. Orice afacere pornește de la o idee nouă, care necesită să fie mereu dezvoltată, ca să se obțină o creștere economică a acesteia și un nivel înalt de competitivitate. Această dezvoltare poate fi atinsă doar prin inovare continuă. Pe de o parte, antreprenoriatul produce inovația (creează produse, servicii noi), dar, pe de altă parte, anume inovația face ca antreprenoriatul să existe și să prospere. Pornind de la ideea de afaceri (care deja este o noutate) și tot ce se petrece în cadrul acesteia, toate sunt datorate inovațiilor. Anume inovația și face să existe o diversitate atât de mare de afaceri antreprenoriale, care creează condiții concurențiale și, respectiv, o economie de piață sănătoasă.

Scopul cercetării constă în aprofundarea bazei teoretice privind antreprenoriatul și inovațiile și elaborarea recomandărilor practice privind dezvoltarea antreprenoriatului prin inovații, în baza întreprinderilor din industria alimentară din Regiunea de Dezvoltare Sud.

Reieșind din scopul tezei, au fost trasate următoarele **obiective**:

- aprofundarea cercetărilor științifice asupra conceptelor de antreprenariat și inovație;
- identificarea și argumentarea rolului inovațiilor în dezvoltarea antreprenoriatului;
- studierea experienței internaționale privind susținerea și promovarea activității antreprenoriale, inclusiv, prin crearea și dezvoltarea infrastructurii inovaționale;
- identificarea indicatorilor de evaluare a potențialului inovațional la nivel de întreprindere și regiune;
- analiza activității antreprenoriale în Regiunea de Dezvoltare Sud;
- aprecierea potențialului inovațional și a intensificării activității inovaționale a întreprinderilor din industria alimentară a Regiunii de Dezvoltare Sud;
- elaborarea unor recomandări și propuneri practice în vederea dezvoltării antreprenoriatului prin inovații.

Metodologia cercetării științifice. În procesul de realizare a cercetării, au fost aplicate metode științifice generale precum: analiza cantitativă și calitativă (sondajul), analiza sistemică și de sinteză, metoda seriilor cronologice, metoda tabelelor și graficelor, inducția și deducția, compararea, principiul logicii, metode de analiză comparată.

În calitate de **suport informațional** au servit publicațiile științifice la tema tezei, documentele oficiale (legi, strategii, programe), baza de date a Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, rapoartele publicate de Ministerul Economiei al Republicii Moldova, Organizația de Dezvoltarea a Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ODIMM), Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI), Banca Mondială, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), Biroul de statistică al Uniunii Europene – EUROSTAT, propriile investigații, precum și alte surse ce vizează subiectul investigat.

Noutatea științifică a tezei rezidă în:

- abordarea complexă a noțiunii de inovație și antreprenoriat și argumentarea impactului inovațiilor asupra activității de antreprenoriat;
- identificarea celor mai bune practici în crearea și dezvoltarea infrastructurii inovaționale;
- realizarea unui studiu privind potențialului inovațional al întreprinderilor din industria alimentară din Regiunii de Dezvoltare Sud;
- elaborarea propunerilor privind dezvoltarea antreprenoriatului și intensificarea activităților de inovare în cadrul întreprinderilor din industria alimentară din Regiunea de Dezvoltare Sud;
- elaborarea algoritmului privind crearea clusterului agro-industrial în Regiunea de Dezvoltare Sud.

Problema științifică importantă soluționată în teză constă în fundamentarea științifico-practică a importanței dezvoltării antreprenoriatului prin inovații, ceea ce a contribuit la elaborarea algoritmului de creare a clusterului agro-industrial, în vederea dezvoltării inovațiilor la nivel regional și național.

Semnificația teoretică rezidă într-o abordare multilaterală a noțiunii de *inovație* și demonstrarea impactului inovațiilor asupra activității de antreprenoriat. Rezultatele obținute în urma analizei aspectelor teoretice a noțiunii de *inovație* și *antreprenoriat* pot fi utilizate pentru dezvoltarea aspectelor teoretice privind importanța inovațiilor în activitatea antreprenorială și formularea de strategii și politici la nivel local și regional pentru dezvoltarea antreprenoriatului autohton.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în evaluarea potențialului de inovare a întreprinderilor din industria alimentară din Regiunea de Dezvoltare Sud, determinarea principalelor probleme în dezvoltarea antreprenoriatului prin inovații, precum și înaintarea unor propuneri privind dezvoltarea antreprenoriatului și intensificarea activităților de inovare atât în

cadrul întreprinderilor, cât și la nivel de regiune, prin crearea clusterului agro-industrial. Drept argument, în favoarea valorii aplicative a cercetării, servesc certificatele de implementare, care se plasează la finele tezei.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere:

1. Aspecte teoretico – practice privind antreprenoriatul, inovația și dezvoltarea antreprenoriatului prin inovații.
2. Identificarea indicatorilor de evaluare a potențialului inovațional la nivel de întreprindere și regiune și aprecierea potențialului inovațional al activității inovaționale a întreprinderilor din industria alimentară.
3. Elaborarea propunerilor privind dezvoltarea antreprenoriatului și intensificarea activităților de inovare în cadrul întreprinderilor prin introducerea sistemului de management inovațional și/sau asocierea forțelor de producție în cluster.
4. Elaborarea recomandărilor privind crearea clusterului agro-industrial în baza celor mai bune practici din UE în crearea și dezvoltarea acestora.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele științifice ale acestei lucrări au fost prezentate și discutate la mai multe conferințe științifico-practice regionale și internaționale. Rezultatele analizei potențialului de inovare a întreprinderilor industriale, cât și propunerile abordate în teză privind dezvoltarea antreprenoriatului la nivel regional, au fost înaintate Agenției de Dezvoltare Regională Sud, iar, la nivel de întreprindere, au fost propuse spre analiză și implementare la SA „CahulPan”(ramura de panificație) și SA „Fabrica de Brânzeturi din Cahul”.

Aprobarea rezultatelor științifice. Ideile fundamentale și rezultatele tezei au fost reflectate în articolele publicate în reviste naționale (*Economica*, 2008, *Intellectus*”, 2009) și internaționale (*Journal of Danubian Studies and Research*, 2012, 2013, 2014, 2015, *Інноваційна Економіка* 5’2015), fiind prezentate și discutate în cadrul unor manifestări științifice organizate în țară și peste hotare: conferințe, simpozioane științifice (Simpozionul internațional 2006,2007,2008) și mese rotunde.

Publicațiile la tema tezei. Rezultatele cercetării la tema tezei au fost expuse în 28 de lucrări științifice cu un volum de 5,65 coli de autor.

Volumul și structura tezei. Teza cuprinde o adnotare, lista abrevierilor, introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia constituită din 211 surse și 12 anexe. Lucrarea cuprinde 151 pagini de text de bază, inclusiv 52 figuri și 28 tabele.

Cuvintele cheie: antreprenoriat, inovații, antreprenoriat inovațional, potențial inovațional, proces inovațional, proprietate intelectuală, invenții, infrastructură inovațională, activitate antreprenorială, activitate de inovare, cluster.

II. CONȚINUTUL TEZEI

În cadrul primului capitol *Abordări teoretico-practice privind inovația și antreprenoriatul* se conturează importanța inovațiilor în activitatea antreprenorială. Sunt analizate, concomitent, noțiunile de *inovație*, *antreprenariat*, *afacere antreprenorială*, legăturile și importanța vitală reciprocă dintre acestea.

Inovația și antreprenoriatul sunt considerate motorul principal al dezvoltării economiei, iar procesul de inovare este considerat factor-cheie pentru creșterea economică. Astfel, inovația constituie implementarea ideilor creative într-o organizație, iar acestea, la rândul lor, vin de la personalul creativ. Creativitatea persoanelor și echipelor este o condiție necesară pentru inovare, deoarece Input-ul creativ este o parte esențială a rezolvării problemelor care apar în toate fazele procesului de inovare[13].

Inovarea constituie procesul de implementare a ideilor creative într-o organizație. La baza inovării stau ideile, dar pentru a soluționa toate problemele, care pot apărea în procesul de inovare, avem nevoie de creativitate. *Constatăm că inovarea este un proces de transformare a invenției sau a descoperirilor, care prezintă noutate și progres într-un domeniu, în produse/servicii noi aplicabile în practica socială. Această finalitate este numită inovație.*

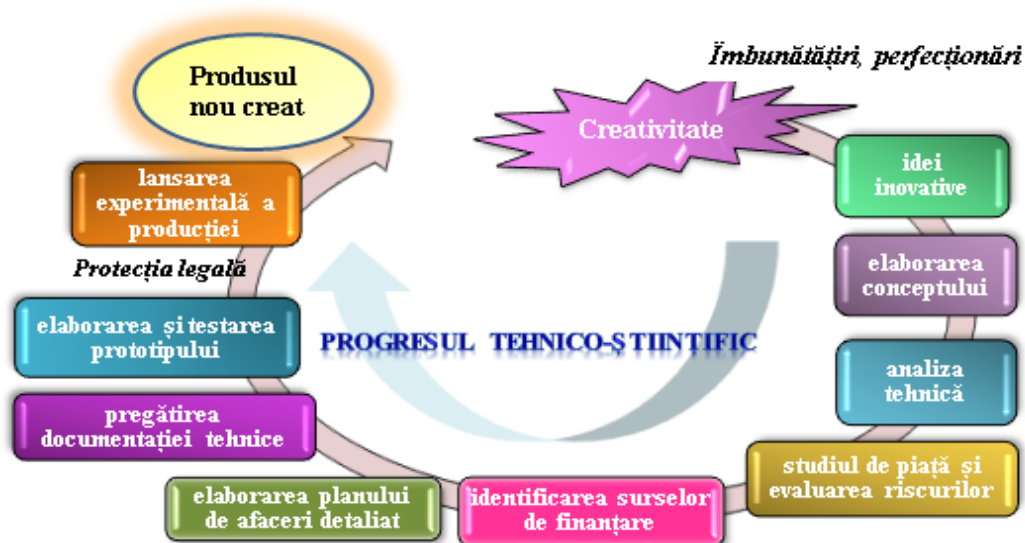

Figura 1. Transformarea inovațiilor, crearea unui produs nou

Sursa:elaborat de autor

În conformitate cu figura 1, generatorul ideilor inovatoare este creativitatea, urmată de convertirea ideilor în inovații aplicabile.

Reieșind din cele expuse supra, conchidem că *inovațiile reprezintă rezultatul aplicării practice a ideilor creative, ce apar odată cu dezvoltarea progresului tehnico-științific și în urma cărora apar produse noi, procese, tehnologii și servicii. În acest context, considerăm că inovația, poate fi definită ca un produs, proces nou sau metodă nouă/îmbunătățită, care are o aplicabilitate practică și constituie rezultatul unui proces creator de transformare a ideilor în lucruri concrete.*

Aceste idei pot fi regăsite și în lucrările lui Peter Drucker, care menționa că „**inovarea** este instrumentul specific al antreprenoriatului, mijloacele prin care exploatează schimbarea ca pe o oportunitate pentru o afacere diferită sau pentru un nou serviciu. Inovarea creează o resursă, care este utilizată de către om pentru a crea o valoare economică”[14 p.30].

Abordările mai multor savanți (Drucker P.F., Schumpeter J.ș.a.) cu privire la antreprenoriat și inovații, determină rolul inovațiilor în dezvoltarea antreprenoriatului.

Putem menționa că, la *nivel de întreprindere*, **inovațiile** sunt considerate **mijloc de creștere a veniturilor și acapararea noilor segmente de piață**. La *nivel de țară*, **inovațiile** devin **motorul creșterii economice** și „arma” principală în lupta concurențială la nivel mondial.

Abordările conceptuale ale inovațiilor, antreprenoriatului și importanței reciproce a acestor concepte ne-au permis să formulăm următoarea definiție a **antreprenoriatului** - *un proces de realizare a unui șir de activități interdependente în vederea inițierii, promovării și dezvoltării unei afaceri bazate pe inovații și care include elemente inovative, cu asumarea tuturor riscurilor specifice*.

Țările dezvoltate practică mai multe modalități de dezvoltare a activității antreprenoriale prin promovarea inovațiilor – de la susținerea statală a inovațiilor tehnologice și a investițiilor în infrastructură, până la aprovizionarea lor cu informații în domeniul marketingului și a subsidării inovațiilor la export. În lucrare sunt analizate modalitățile de creare și dezvoltare a infrastructurii inovaționale în SUA, statele membre ale Uniunii Europene, precum și în Federația Rusă, Ucraina și Belarus.

Din analiza comparativă cu alte state din vecinătate în domeniul proprietății intelectuale pentru anul 2015 (tabelul 1), putem observa că Republica Moldova, în mare parte, rămâne în urma unor țări CSI și a vecinilor din UE.

Studierea experienței străine în crearea și dezvoltarea infrastructurii inovaționale prin diferite politici de stimulare și promovare a activității de inovare în antreprenoriat, au permis evidențierea oportunităților privind dezvoltarea antreprenoriatului prin inovații în Republica Moldova.

Tabelul 1. Aplicările birourilor naționale de proprietate intelectuală în anul 2015

Indicatori Țări	PIB ¹ (mld. \$)	Brevete	Modele utile ²	Mărci comerciale	Modele industriale
Belarus	158,12	1967	465	3327	155
Republica Moldova	16,85	98	171	1994	141
România	395,17	1229	64	27300	2089
Federația Rusă	3498,42	33786	11672	51983	3215
Ucraina	319,18	2878	8683	28144	2747

¹Produsul Intern Brut (miliarde dolari) (Constant 2011, US \$)

²Modele utile(aplicații): rezidenți + înstrăinate

Sursa: Elabora de autor în baza [16]

Capitolul 2, *Antreprenoriatul și mediul inovațional*, include descrierea mediului inovațional și a principalelor elemente ale infrastructurii, care contribuie la dezvoltarea antreprenoriatului. Diferențierea activității antreprenoriale din diferite regiuni ale unei țări poate fi explicată prin impactul diferențiat al anumitor factori socio-culturali. Astfel, putem evidenția factori din macro- și micro-mediul ce influențează activitatea antreprenoriatului (figura 2). *Factorii microeconomici* constituie cei care, în mare parte, depind de întreprinzător, manager și factorii mediului intern al organizației.

Macromediul	Micromediul
• Evoluția generală a economiei unei țări • Nivelul ratei inflației • Rata dobânzii • Accesul la capital (existența unor programe de finanțare a afacerii) • Reglementările guvernamentale	• Competența antreprenorială • Controlul financiar adecvat • Controlul stocurilor • Planificarea efectivă • Amplasarea (pentru unele afaceri aceasta este factorul determinant) • Activitatea de marketing. Vânzările - succesul afacerii • Factorul uman • Evidența financiar-contabilă • Atitudinea • Frauda și dezastrul (multe firme suferă eșecuri datorită fraudei și dezastrului)

Figura 2. Factorii ce influențează activitatea antreprenorială

Sursa: elaborat de autor după [37, p.17]

Factorii macroeconomici (mediul extern al organizației) nu depind de întreprinzător și asupra lor nu se poate acționa. Aceștia pot fi organizați în trei grupe:

1. Gradul diversificării împrejurărilor din societate (mediul de dezvoltare dinamic, periculos sau nu și complex);
2. Experiența de viață a indivizilor ce compun societatea (familia, antrenarea în afaceri, modele sociale și experiența profesională);
3. Infrastructura care caracterizează societatea (nivelul de educație, resursele financiare disponibile, cadrul juridic și legal, situația politică, infrastructura tehnico-materială) [15, pp. 106-110].

Formarea sistemului de infrastructură inovațională prevede crearea și dezvoltarea obiectelor infrastructurii. Intensificarea unei colaborări mai bune între participanții la inovare, formarea zonelor inovațional-active, crearea unui sistem de susținere informațională (inclusiv dezvoltarea firmelor de consulting) vor contribui la o dezvoltare mai bună a întreprinderilor inovatoare.

Eficiența activității inovaționale este determinată de infrastructura inovațională. Prin urmare, infrastructura inovațională este o componentă de bază a economiei de inovare și a potențialului inovațional național. Ea, de asemenea, este principalul instrument și mecanism al unei economii inovatoare, capabile să ridice economia țării la un nivel înalt de dezvoltare.

Analiza practicii internaționale ne confirmă că unul din obiectivele de bază ale politicii inovatoare la nivel de stat ar trebui să fie *asigurarea și susținerea inițiativei tuturor participanților* la dezvoltarea progresului tehnico-științific.

Dinamica inovatoare a întreprinderilor este determinată, în mare parte, de potențialul și nivelul de inovare al acestora. Potențialul inovator reprezintă capacitatea economică a întreprinderii de a integra efectiv tehnologii noi în circuitul antreprenorial.

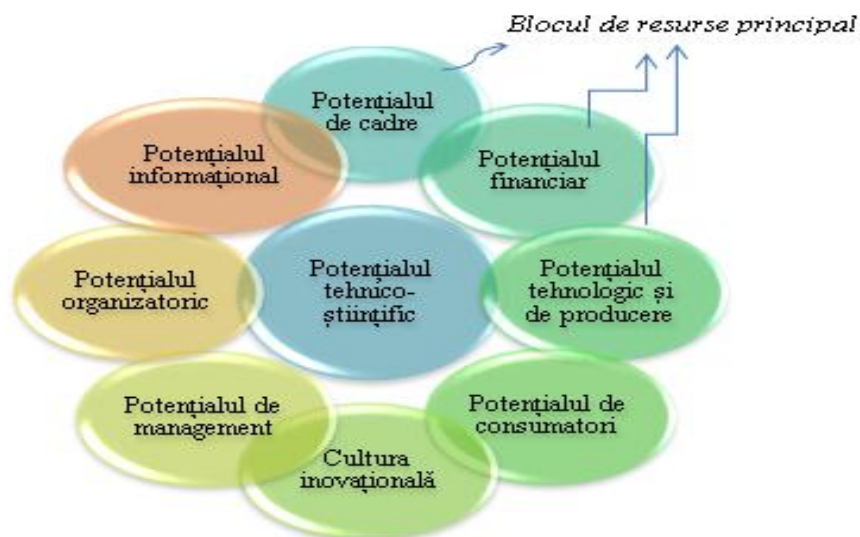

Figura 3. Schema structurală a potențialului inovator al întreprinderii

Sursa: elaborat de autor după sursa [20, pp. 109-115]

Această prezentare structurală a potențialului inovator al unei întreprinderi și parametrii de apreciere a acestuia (prezentați în lucrare) asigură o analiză complexă și profundă a importanței elementelor la crearea potențialului inovator al unei întreprinderi.

O altă componentă importantă a succesului implementării inovațiilor este infrastructura inovatoare, care trebuie să cuprindă toate elementele procesului de inovare (educație - activități de cercetare - producție - consum) și anume: *infrastructura informațională, infrastructura financiară, infrastructura de formare a personalului, infrastructura tehnico-materială, infrastructura de consulting și infrastructura de marketing* [19, p. 222].

Modul de construire, funcționare și dezvoltare a infrastructurii inovatoare la noi în țară confirmă ideea că, la acest capitol, adică la elaborarea și perfecționarea legislației în domeniul inovațiilor, există încă rezerve foarte mari. Din actele normative elaborate în ultimii ani în domeniul antreprenoriatului și activității de inovare, precum și în cele privind proprietatea intelectuală putem evidenția mai multe probleme, care necesită să fie soluționate, pentru a obține un nivel adecvat de dezvoltare în aceste domenii (tabelul 2). Potrivit tangențelor care se constată între strategiile ce prevăd dezvoltarea inovativă a țării și, în special, a economiei acesteia, se constată că în Republica Moldova funcționează instituții/mecanisme de susținere și dezvoltare, dar

nu sunt unite într-un sistem unic interdependent. În acest context, statul are pârghii, dar nu le poate utiliza într-un sistem unic și se constată ineficiența acestora.

Tabelul 2. Problemele generale conturate în baza Strategiilor naționale în domeniul inovațiilor, al proprietății intelectuale și al IMM-lor

	Domeniul		
	inovațiilor	proprietății intelectuale	IMM-lor
Cadrul legislativ-normativ	• Activitatea inovațională este susținută insuficient de actualul cadru legislativ și normativ	• Lipsa mecanismelor eficiente de stimulare a muncii intelectuale și a activității inovative	• Eficiența redusă a implementării bazei legislative
Administrarea publică	• Guvernare neeficientă a sectorului C-D, centralizarea excesivă a sistemului național de cercetare-dezvoltare.	• Protecția insuficientă a OPI	• Conlucrarea ineficientă între întreprinzători și autoritățile publice locale
Cercetare, tehnologii și inovații	• Tendința slabă a mediului de afaceri către absorbția inovațiilor	• Utilizarea ineficientă a potențialului PI de către mediul de afaceri; • Implicarea slabă a titularilor OPI în acțiunile de apărare a drepturilor PI.	• Nivelul scăzut de elaborare și absorbție a inovațiilor, nivel scăzut de competitivitate a IMM-lor
Finanțe	• Repartizarea neadecvată a resurselor financiare; • Utilizarea neeficientă a resurselor financiare alocate; • Volumul mic de investiții private în cercetare; • Subfinanțarea transferurilor tehnologice; • Lipsa instrumentelor fiscale care să încurajeze inovațiile.	• Lipsa unor mecanisme de susținere și dezvoltare a pieței OPI; • Posibilitățile reduse ale statului în domeniul finanțării investițiilor în infrastructura de inovare.	• Capacitatea financiară limitată a statului pentru susținerea IMM-lor; • Lipsa instrumentelor financiare de susținere a proiectelor inovaționale.
Infrastructura	• Infrastructura de inovare subdezvoltată; • Repartizarea geografică neomogenă a centrelor și structurilor de cercetare-inovare.	• Lipsa unei infrastructuri eficiente de prevenire și combatere a pirateriei și contrafacerii; • Dezvoltarea insuficientă a serviciilor de consultanță și informaționale în domeniul PI.	• Infrastructura de suport în afaceri subdezvoltată
Resurse umane	• Calitatea neuniformă a studiilor și înrolare redusă în studii universitare	• Nivelul scăzut al cunoștințelor și al culturii în domeniul PI	• Nivel scăzut al culturii antreprenoriale și al formării profesionale
Parteneriate	• Subdezvoltarea conexiunilor inovaționale	• Gradul insuficient de valorificare și protecție a proprietății intelectuale (PI)	• Puține parteneriate de afaceri

	Domeniul		
	inovațiilor	proprietății intelectuale	IMM-lor
Dezvoltarea regională	• Economia polarizată din punct de vedere regional; • Densitate mică a firmelor locale.		• Dezechilibrul dezvoltării sectorului IMM-urilor în profil teritorial.

Sursa: Elaborat de autor în baza strategiilor[6], [7], [8]

Una dintre principalele probleme ale inovației, în prezent, este lipsa de relații eficiente între participanții la procesul de inovare și anume: lipsa transparenței informaționale, motivația scăzută pentru elaborarea inovațiilor, finanțarea și comercializarea acestora.

Actualmente, creșterile Produsului intern brut din țările dezvoltate, în mare parte, sunt datorate inovațiilor și progresului tehnico-științific. Din acest motiv, la nivel mondial, pentru dezvoltarea științei și a inovațiilor, se alocă resurse din ce în ce mai mari.

După cum observăm din tabelul 3, ponderea cheltuielilor pentru știință și inovații din bugetul statului este foarte mică, dar cota din PIB, care se menține în ultimii ani cam la același nivel de 0,35 – 0,36, este departe de nivelul prestabilit de către Uniunea Europeană (3% din PIB).

Tabelul 3. Ponderea cheltuielilor pentru știință și inovații din bugetul statului și PIB
mii lei

Anii	Bugetul de stat		Produsul intern brut	Cheltuieli pentru știință și inovații	Ponderea cheltuielilor pentru știință și inovații din bugetul de stat (%)	Ponderea cheltuielilor pentru știință și inovații din PIB (%)
	Venituri	Cheltuieli				
2006	10677929,9	10992204,0	44754367	168800,0	1,53	0,37
2007	13878436,3	14234965,1	53429571	299612,9	2,15	0,56
2008	14998604,3	15098306,6	62921545	394177,0	2,62	0,62
2009	13099881,3	17748362,0	60429803	378260,8	2,88	0,62
2010	15318344,9	19454519,2	71885474	339093,9	2,21	0,47
2011	19087181,7	20354074,1	82348703	328156,5	1,61	0,40
2012	21367269,1	22164269,1	88227753	360354,0	1,62	0,40
2013	22507826,7	24394796,6	100510471	349922,5	1,43	0,35
2014	27570005,1	30010942,8	112049578	388261,1	1,58	0,35
2015	29152350,6	32724705,7	122562742	441970,9	1,35	0,36

Sursa: elaborat de autor în baza datelor statistice BNS[3]

Considerăm că ar trebui asigurată formarea unei astfel de infrastructuri inovaționale, care să intensifice activitatea de cercetare și dezvoltare, pentru a determina orientarea acestora la nevoile din regiune și pentru a stabili o comunicare eficientă între participanții la procesul de inovare. Susținerea și finanțarea acestor activități de cercetare - dezvoltare, ar crea condiții pentru elaborarea mai multor inovații competitive pe această piață.

Capitolul 3, *Oportunități de dezvoltare a antreprenoriatului prin inovații din Regiunea de Dezvoltare Sud*, reprezintă o analiză a activității antreprenoriale din Regiunea de Dezvoltare Sud. Republica Moldova este divizată în cinci regiuni de dezvoltare: RDN, RDC, RDS, UTAG și municipiul Chișinău. Din perspectivă economică, cea mai slab dezvoltată este Regiunea de Dezvoltare Sud. Aceasta este una preponderent agrară și, respectiv, gradul de industrializare este mic. Anume această regiune a fost selectată ca obiect de cercetare, pentru a distinge care sunt cauzele principale de frânare a afacerilor antreprenoriale, care este potențialul inovațional al întreprinderilor industriale și care ar fi soluțiile pentru antreprenoriatul din această regiune. Accentul în cercetare s-a pus pe ramura industriei alimentare, care este principalul consumator în vederea prelucrării producției agricole.

Situația din sectorul industrial este determinată preponderent de activitatea întreprinderilor din industria prelucrătoare, cărora le-au revenit 84,8% din valoarea totală a producției în anul 2015. Nivelul producției fabricate de către aceste întreprinderi a crescut cu 2,3% față de anul 2014. *Industria alimentară*, în ansamblu, a înregistrat o descreștere a volumului de producție, cu 4,8 %.

Tabelul 4. Dinamica valorii producției fabricate de industria prelucrătoare

Anii	Valoarea producției fabricate, mil.lei		Ponderea industriei alimentare în raport cu valoarea totală a industriei prelucrătoare(%)
	Industria prelucrătoare, mil.lei	Industria alimentară, mil.lei	
2006	18717,9	8226,2	49,3
2007	21390,3	9226,2	46,3
2008	24045,5	11781,4	49,0
2009	18080,3	9256,7	51,2
2010	22784,9	11737,6	51,5
2011	28245,1	14199,7	50,2
2012	30147,7	15587,6	51,7
2013	31707,3	11521,5	36,3
2014	35452,3	13107,7	36,9
2015	37706,6	13600,2	36,1

Sursa:Elaborat de autor în baza datelor statistice BNS [3]

Analiza dinamicii volumului de producție fabricat în industriile prelucrătoare și, respectiv, a cotei industriei alimentare din industria prelucrătoare pentru perioada 2006-2015, prezintă un trend pozitiv până în anul 2012, după care scade brusc (tabelul 4). Potrivit datelor prezentate în tabel, observăm că cea mai mare pondere a industriei alimentare, în valoarea totală a industriei, a fost în anul 2012, cu circa 51,7%. În ultimii trei ani (2013-2015), valoarea producției fabricate de către industria prelucrătoare a crescut, însă ponderea industriei alimentare scade, ceea ce se atestă în dezvoltarea intensă a altor ramuri industriale.

Un alt indicator ce caracterizează spiritul antreprenorial este numărul de IMM la 1000 de locuitori (tabelul 5). În RDS acest indicator este de 4,9 IMM-uri/1000 locuitori, fiind cel mai redus dintre Regiunile de Dezvoltare. De menționat că raioanele cu cea mai mică densitate a IMM-ilor (Cantemir, Leova, Basarabeasca) dețin și un număr mic de IMM-uri active. În același timp, aici se atestă și cel mai mic număr al întreprinderilor industriale: Leova – 24, Basarabeasca – 26, Cantemir – 38 de întreprinderi.

Trebuie să subliniem faptul că competitivitatea economică a unei țări este determinată de volumul producției fabricate și, respectiv, de întreprinderile industriale.

Tabelul 5. Indicatorii ce caracterizează activitatea antreprenorială în RDS

		ÎMM active în 2015, unități	Populația înregistrată în Registrul de Stat la 1.01.2016, mii per.	ÎMM/1000 de locuitori	Întreprinderi înregistrate în Registrul de Stat *	Întreprinderi industriale 2015**, unități
1	2	3	4	5		
1	Basarabeasca	128	28.6	4.5	564	26
2	Cahul	758	124.6	6.1	3067	128
3	Cantemir	128	62.0	2.1	839	38
4	Caușeni	476	90.7	5.2	1356	109
5	Cimișlia	328	60.2	5.4	1102	73
6	Leova	173	52.9	3.3	796	24
7	Ștefan-Vodă	358	70.6	5.1	1042	53
8	Taraclia	281	43.6	6.4	887	49
9	Total RS	2,630	533.2	4.9	9653	500
10	Total RM	49,770	3554.1	14.0	120907	4834
11	Cota RDS în total R.M.(%)	5.3	15.0		7.98	10.34

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor statistice[3]

* Registrul de Stat al Unităților de Drept, disponibil on-line: <http://www.registru.md/ro/date-statistice/rsud-in-profil-administrativ-teritorial>(starea la 01.05.2017)

**Anuarul Statistic al Republicii Moldova 2016[2]

În concordanță cu obiectivele cercetării, a fost realizat un sondaj de opinie în rândul experților – specialiști din 42 întreprinderi din industria alimentară și a băuturilor din Regiunea de Sud a Republicii Moldova (Tabelul 6). Scopul sondajului a fost *studierea potențialului inovațional al întreprinderilor din industria alimentară și a băuturilor din RDS a Republicii Moldova, identificarea problemelor cu care se confruntă întreprinderile și analiza propunerilor de soluționare a acestora.*

Tabelul 6. Structura întreprinderilor chestionate pe domenii de activitate

Domeniul de activitate	Numărul întreprinderilor
Prelucrarea și conservarea cărnii și a produselor din carne	1
Prelucrarea și conservarea fructelor și a legumelor	1
Fabricarea Uleiurilor și grăsimilor vegetale și animale	2

Fabricarea Produselor lactate	1
Fabricarea Produselor de morărit și nutrețurilor gata pentru animale	8
Fabricarea Produselor de panificație	16
Fabricarea Băuturilor alcoolice distilate	2
Fabricarea Vinificație	9
Fabricarea Berii, apei minerale și a băuturilor răcoritoare	2

Sursa: elaborat de autor

Creșterea concurenței pe piață impune întreprinderile să-și mărească gradul de competitivitate. Astfel, acesta trebuie să devină un obiectiv primordial pentru inovare în cadrul firmelor. Respondenților le-a fost propusă o listă de obiective ale inovării, din care au fost rugați să selecteze trei cele mai importante pentru întreprinderea în care activează. Conform opiniei specialiștilor, implementarea inovațiilor în cadrul întreprinderilor duce la *creșterea veniturilor* – 76,2 % din respondenți au menționat acest fapt. De asemenea, acestea contribuie la *creșterea calității produselor sau a serviciilor* (69%), extinderea gamei de produse și *majorarea salariilor pentru angajați* (35,7 %). Mai puțin, respondenții sunt preocupați de reducerea efectelor negative asupra mediului ambiant, reducerea costului muncii și înlocuirea unor produse depășite.

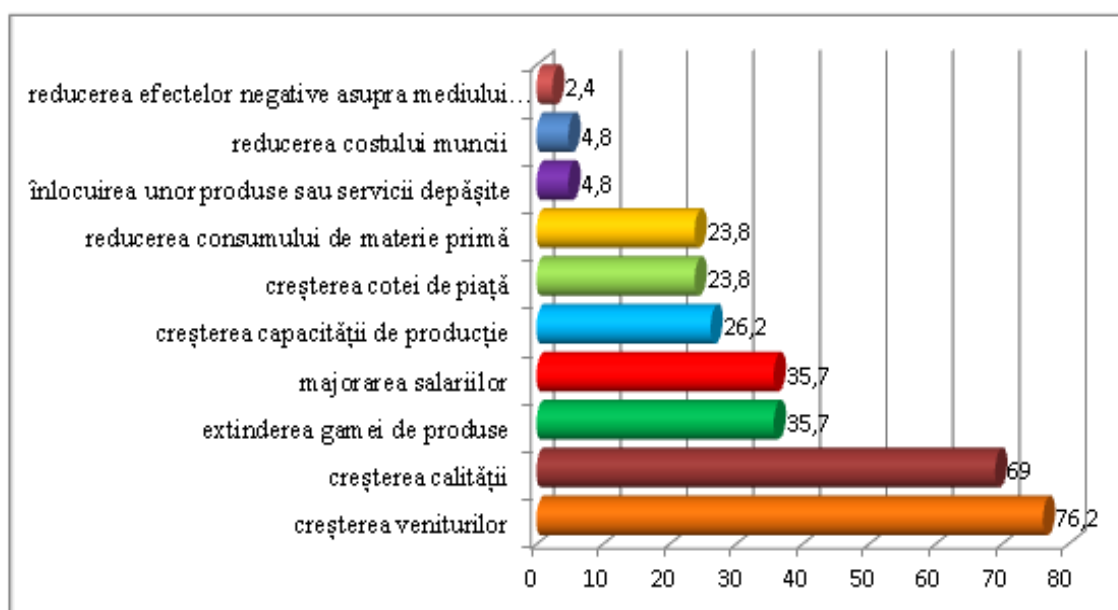

Figura 4. Cele mai importante obiective ale inovării pentru întreprinderile intervievate, %

Sursa: Elaborată de autor

În pofida faptului că există unele forme și metode de susținere a întreprinderilor inovatoare și promovare a inovațiilor de către organele statale, întreprinderile autohtone se ciocnesc cu un șir de impedimente în implementarea, preluarea/procurarea sau elaborarea inovațiilor. La întrebarea privind principalele obstacole în introducerea inovațiilor în întreprindere, respondenții au menționat: lipsa de finanțe (81% din respondenți), costuri ridicate pentru elaborarea noilor tehnologii (76,2 %), lipsa susținerii din partea instituțiilor statului (61,9%), inclusiv prin prevederile legislației, lipsa bazei tehnico – materiale etc. (Figura 5).

Problema legată de lipsa de finanțe pentru introducerea inovațiilor nu este caracteristică doar pentru Regiunea de Dezvoltare Sud, ci și pentru întreaga republică. Totuși, este important de menționat că este insuficientă existența unui efort venit doar din partea statului. Este necesar ca și întreprinderile să se implice prin realizarea unor cercetări de marketing, prin perfecționări interne în mai multe domenii, dar să înceapă cu managementul fiecăreia.

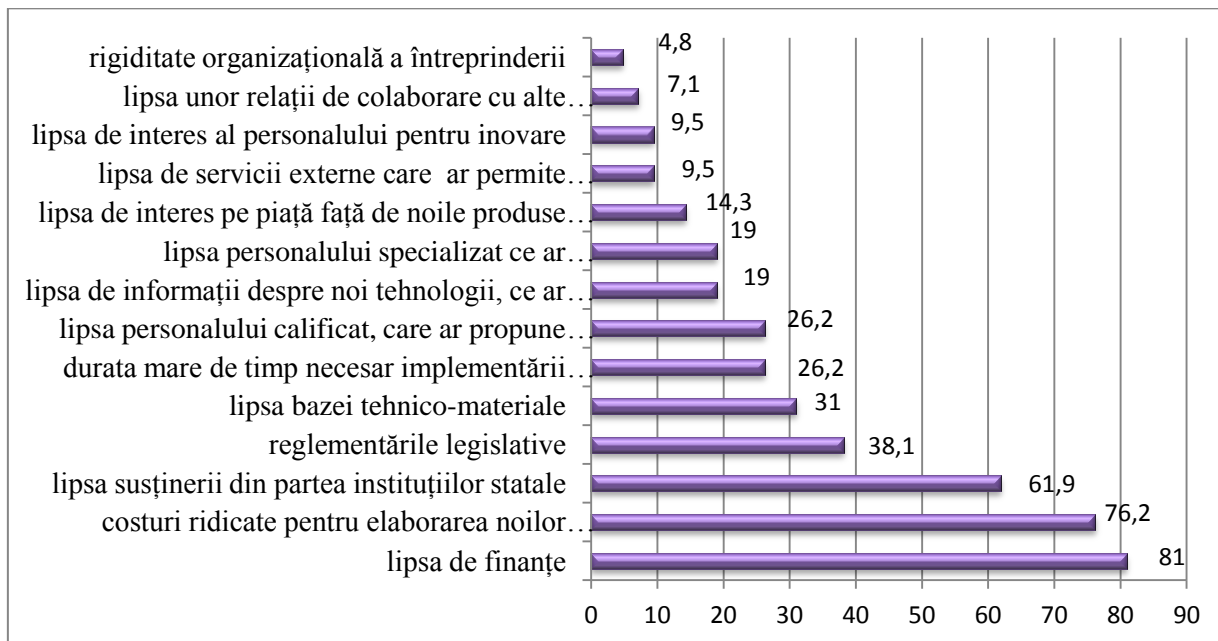

Figura 5. Principalele obstacole în introducerea inovațiilor la întreprinderile intervievate, %
Sursa: Elaborată de autor

Deoarece implementarea inovațiilor contribuie la dezvoltarea întreprinderilor per ansamblu sau la dezvoltarea unor compartimente, respondenților li s-a solicitat să-și exprime opinia în legătură cu afirmațiile referitoare la efectul inovațiilor pentru întreprindere (Figura 6). Cei mai mulți consideră că inovațiile au dus la creșterea veniturilor întreprinderii, la îmbunătățirea calității produselor, la reducerea costurilor, precum și majorarea salariilor pentru angajați.

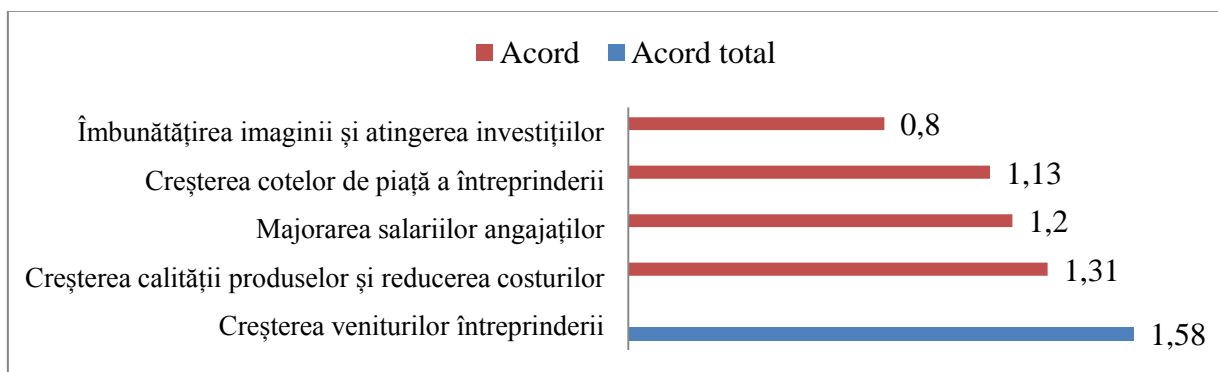

Figura 6. Aprecierea medie a efectelor inovațiilor în opinia respondenților
Sursa: Elaborată de autor

Imagina de ansamblu asupra efectelor inovațiilor este pozitivă, subiecții chestionați considerând că inovațiile au mai multe efecte, dintre care putem menționa: creșterea veniturilor, majorarea salariilor, creșterea calității produselor, creșterea cotelor de piață și, mai puțin,

îmbunătățirea imaginii și atragerea investițiilor. Rezultatele medii, obținute pe eșantion, arată că respondenții – specialiști sunt de acord că inovațiile contribuie la creșterea calității produselor și reducerea costurilor, majorarea salariilor pentru angajați, îmbunătățirea poziției și a imaginii pe piață. De asemenea, ei sunt total de acord că inovațiile contribuie la creșterea veniturilor în întreprinderi.

Nivelul global al efectului inovațiilor pentru întreprinderi se evaluează calculând media aritmetică a celor cinci scoruri de mai sus: $1,58 + 1,20 + 1,31 + 1,13 + 0,8 / 5 = 1,2$

Se apreciază că efectele aduse de inovații sunt sesizate de întreprinzători, îndeosebi efectele de creștere a veniturilor întreprinderii, ridicarea nivelului calității produselor și reducerea costurilor.

Cu toate acestea, respondenții au menționat mai multe impedimente în implementarea inovațiilor sau elaborarea acestora în cadrul întreprinderii, cu toate că o bună parte din întreprinderi, îndeosebi acele mari, au potențial de inovare.

Evaluarea potențialului inovațional al întreprinderilor din industria alimentară a RDS specifică principalele cauze ale frânării inovării: lipsa resurselor financiare și umane adecvate inițierii procesului de cercetare-dezvoltare în cadrul firmei, insuficiența susținerii statale în promovarea inovațiilor în cadrul firmelor, lipsa relațiilor de colaborare între mediul de afaceri, mediul academic și organele statale.

În vederea depășirii acestor probleme, se propune implementarea în cadrul întreprinderilor mari a unui **sistem de management inovațional**, ce va permite crearea unei subdiviziuni suplimentare de „management al activității de inovare” sau, cel puțin, un post de manager pe inovare, care se vor ocupa de procesul de cercetare – dezvoltare - inovare în cadrul firmei.

Totodată, sistemul de management inovațional al unei întreprinderi este reprezentat de totalitatea elementelor acesteia, care sunt asimilate activității inovaționale, precum și legăturile ce se stabilesc dintre ele în vederea realizării obiectivelor firmei, care rezultă din actele ce reglementează activitatea acestei organizații.

Scopul creării unui sistem de management inovațional poate fi:

- creșterea gradului de concurență a produselor unei întreprinderi;
- crearea unei baze inovaționale în vederea unei dezvoltări stabile a întreprinderii pe termen lung;
- asigurarea stabilității economice a întreprinderii.

Pentru implementarea unui sistem de management inovațional, se parcurg mai multe etape (figura 7).

În vederea funcționării eficiente a sistemului de management inovațional, este nevoie de o strânsă colaborare dintre întreprinderi și universități, organizații de cercetare, centre de transfer

tehnologic, în vederea căutării și procurării echipamentului tehnic, pentru angajarea personalului calificat și pentru primirea comenzilor în inovații.

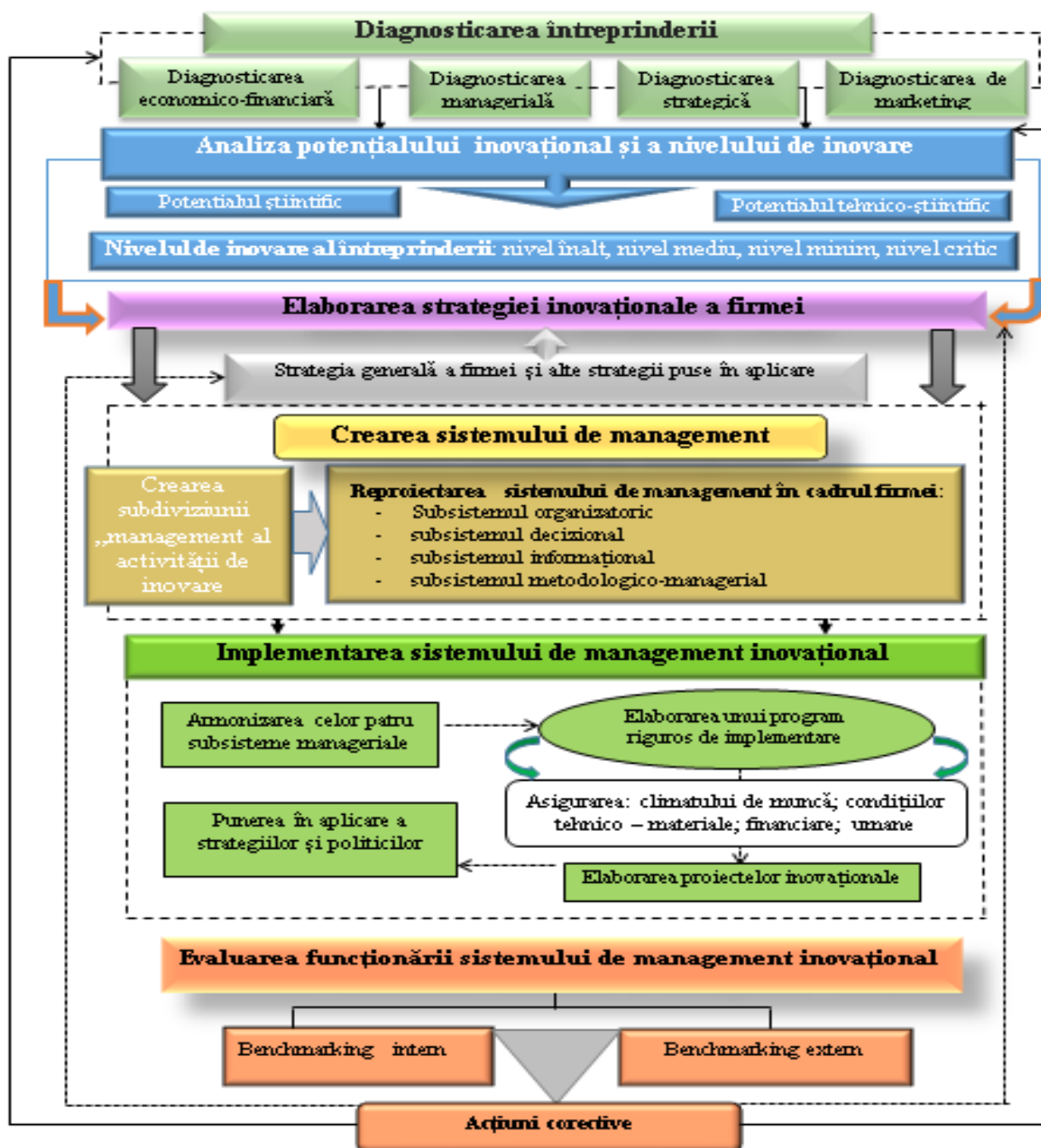

Figura 7. Modelul de implementare și funcționare a sistemului de management inovațional
Sursa: Elaborată de autor.

Drept urmare a rezultatelor sondajului și în urma analizei industriei alimentare din RD Sud, unde se atestă predominarea ramurii de panificație, care a dus la ideea creării clusterului agro-industrial (figura 8) în această zonă preponderent agrară, transfrontalieră, ce va permite depășirea comună a barierelor în dezvoltarea antreprenoriatului.

Crearea acestui cluster ar spori competitivitatea întreprinderilor industriale din regiune, ar spori nivelul de dezvoltare a instituțiilor de învățământ și a centrelor de cercetare, ar contribui la

crearea legăturilor de colaborare între organele statale, instituțiile de învățământ și entitățile economice.

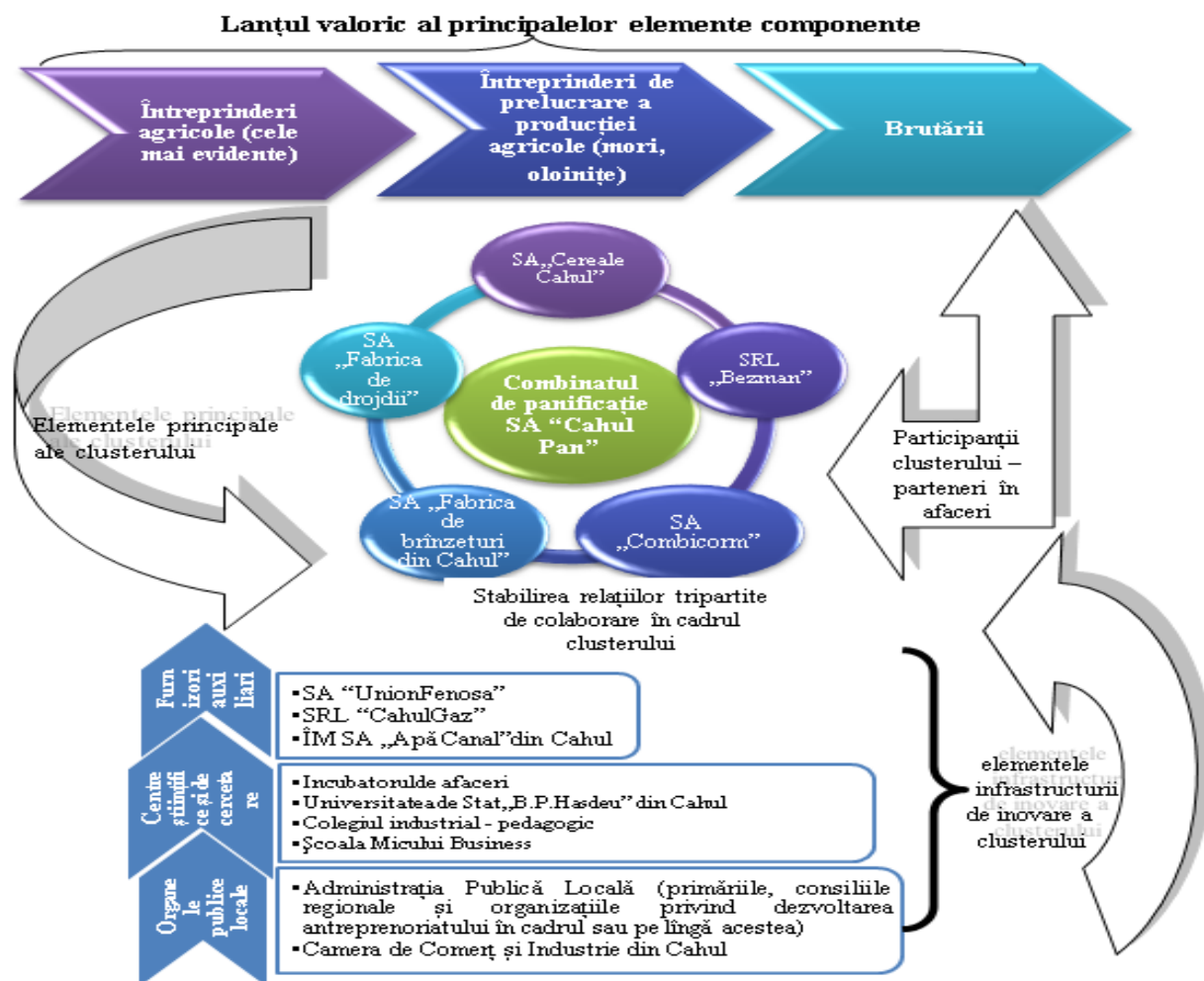

Figura 8. Participanții la crearea clusterului agro - industrial și legăturile dintre ei

Sursa: Elaborat de autor

Nucleul clusterului agro- industrial în Regiunea de Dezvoltare Sud ar putea deveni întreprinderea de panificație SA „CAHULPAN”, care este unul din cei mai mari producători din sudul țării. La alegerea nucleului clusterului s-au luat în considerație următorii indicatori/parametri: cota pe piața locală și națională, deținute de întreprindere, volumul de producție anual, gradul de dotare cu utilajul și tehnologii moderne (nivelul inovațional al întreprinderii), istoricul întreprinderii nivelul de rentabilitate și lichiditate ș. a.

Factorii de bază, care au influențat alegerea întreprinderii, au fost volumul investițiilor în active nemateriale și materiale în cadrul acestei întreprinderii (figura 9).

Activele nemateriale, în ultimii zece ani, au crescut anual, în mediu, cu 10,3 mii lei și au ajuns către anul 2014 la un nivel de 156,1 mii lei ($10,31 \cdot 10 + 53,03$) în determinarea medie anuală. Această creștere arată că întreprinderea a investit în continuu în dezvoltarea și perfecționarea întreprinderii.

Un alt indicator al creșterii stabile a întreprinderii SA „CahulPan” este dinamica mijloacelor fixe (parte componentă a activelor materiale), care presupune investiții, în mare parte, în clădiri, utilaje noi și modernizarea tehnicilor și a tehnologiilor.

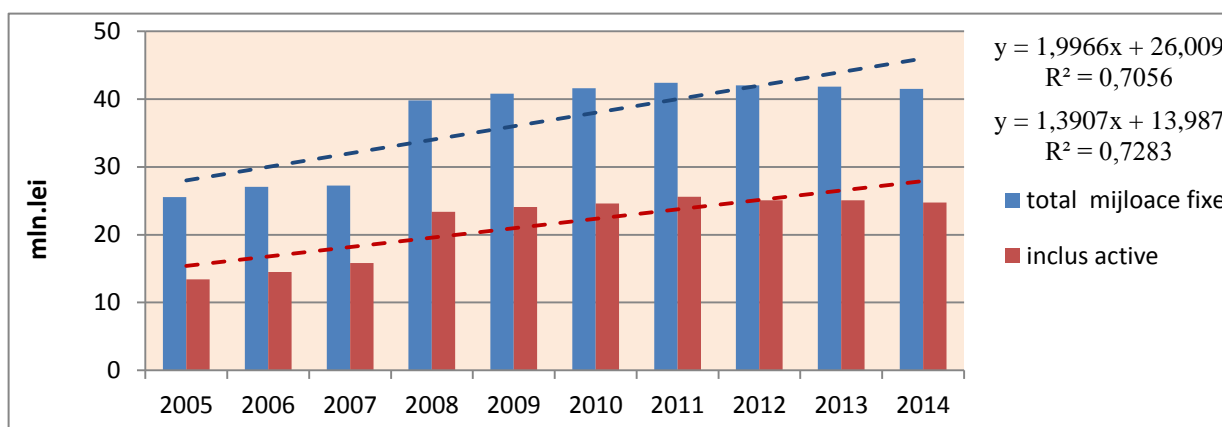

Figura 9. Dinamica mijloacelor fixe la întreprinderea S.A. CahulPan, 2005-2014

Sursa: elaborat de autor în baza Rapoartelor financiare S.A. CahulPan

Conform ecuației de tendință, mijloacele fixe creșteau cu „o viteză” de 7,7% (1,996/26,0*100) anual, iar partea lor activă - cu „o viteză” de 10,0 % (1,390/13,98*100) anual. Astfel, în cadrul întreprinderii, are loc reînnoirea anticipativă a mijloacelor fixe de către partea activă. Intrări noi a mijloacelor fixe se realizează primordial prin aprovizionarea cu mijloace moderne de mecanizare a proceselor de producție.

Așadar, în calitate de nucleu pentru clusterul agro-industrial, a fost selectată întreprinderea care apreciază inovațiile la justa lor valoare și, în ultimii 10 ani, a investit în competitivitatea și succesul său care sunt asigurate de către inovații.

Efectele generale de constituire a acestui cluster pot fi:

- crearea unei rețele eficiente de cultivare a produselor agricole, prelucrarea și realizarea acestora;
- crearea un sistem stabil de distribuire a tehnologiilor noi, a cunoștințelor, a produselor finite, în baza activității științifice regionale. Se va crea o rețea tehnologică unică.
- întreprinderile componente ale clusterului vor avea priorități competitive, deoarece vor avea posibilitate să efectueze o specializare și standardizare internă, astfel reducând costurile de inovare.
- creând în regiune clusterul industrial și dezvoltând antreprenoriatul, vom putea găsi căile inovaționale de creștere economică.
- clusterul agro-industrial va dezvolta IMM din regiune, oferindu-le un acces mai mare la informații privind proiecte investiționale, proiecte de dezvoltare, de colaborare, la recrutarea specialiștilor calificați.

Dezvoltarea clusterului va duce la dezvoltarea regiunii, drept urmare a căreia va fi creșterea economico-socială (prin creșterea salariilor, a nivelului de trai, a cerințelor consumatorilor, a dezvoltării întreprinderilor, produselor și calității acestora).

III. CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele cercetării, au permis să formulăm următoarele **concluzii**:

1. În literatura de specialitate inovația a fost tratată diferit: ca proces, mijloc de schimbare, analizată din punct de vedere tehnic și tehnologic. În opinia noastră, *inovația este forța motrice a antreprenoriatului, iar antreprenoriatul, la rândul său, poate fi definit ca un proces de realizare a unui șir de activități interdependente în vederea inițierii, promovării și dezvoltării unei afaceri bazate pe inovații și cu elemente inovative, cu asumarea tuturor riscurilor specifice. Astfel, dezvoltarea unei economii poate fi atinsă prin dezvoltarea antreprenoriatului bazat pe inovații* [26, pp.25-27].

2. Dezvoltarea științelor și tehnologiilor, capabile să furnizeze avantaje competitive țării noastre la nivel mondial, ar trebui să devină „o idee inovatoare” la nivel național. Realizarea acesteia este posibilă prin crearea unei politici de inovare cu un sistem bine determinat și coordonat în toate ministerele. Implementarea acestei politici trebuie să fie produsă concomitent în toate domeniile principale: financiar (bunăstarea generală a statului și a societății); antreprenorial (crearea rețelelor de comunicare și cooperare dintre diferite departamente și subdiviziuni statale și particulare/private), consumatori (diferite categorii și pături sociale); învățământ (la toate nivelele) [22, p.158].

3. În vederea asimilării situației din țara noastră în domeniul dezvoltării antreprenoriatului prin inovare, a fost analizată situația țărilor vecine. Astfel, atât în țările UE, cât și în alte țări (Rusia, Belarus, Ucraina), politicile statului sunt orientate spre dezvoltarea antreprenoriatului inovațional prin crearea și susținerea elementelor infrastructurii inovaționale [48, pp.121-127].

4. Exemplul UE demonstrează că dezvoltarea economiei naționale, pornește de la dezvoltarea regiunilor, prin fortificarea centrelor de cercetare din acele regiuni. O regiune se va dezvolta atunci când va deveni un pol de atracție, iar acestea devin cu adevărat eficiente doar atunci când este dezvoltată infrastructura inovațională și antreprenorială [37, pp. 117-132; 35, pp. 129-136].

5. În rezultatul evaluării potențialului inovațional al întreprinderilor din industria alimentară a RD SUD, am constatat că întreprinderile nu sunt motivate să inoveze, întâmpină mari dificultăți financiare în procesul de inovare. Cadrul normativ-legislativ, care este în continuă perfecționare, încă nu stimulează elaborarea inovațiilor sau implementarea acestora. Lipsa informațiilor și a centrelor de informare în regiune cu privire la posibilitățile, sursele și perspectivele activității de inovare constituie un alt factor nefavorizant pentru antreprenoriat. Crearea și dezvoltarea

elementelor de infrastructură inovațională în RD SUD reprezintă o necesitate pentru economia regională [36, pp. 65-79].

6. Dezvoltarea antreprenoriatului poate fi realizată, în primul rând, prin implementarea inovațiilor la nivel de întreprindere (implementarea sistemului de management inovațional și dezvoltarea organigramei, prin crearea subdiviziunilor specializate în inovații, implementarea strategiilor inovaționale), dar și prin asocierea întreprinderilor în clustere pentru a deveni mai competitive pe piață. Implementarea inovațiilor, la nivel de întreprindere industrială, presupune modul principal de creștere a competitivității producției, menținerea nivelului înalt de dezvoltare și profitabilitate [32, pp. 54-61].

Din concluziile expuse putem formula următoarele recomandări:

- Privind dezvoltarea antreprenoriatului la nivel național și regional:

1. Considerăm că nivelul de dezvoltare a economiei naționale se va obține prin dezvoltarea antreprenoriatului cu ajutorul inovațiilor. În acest scop, statul ar trebui să întreprindă un șir de măsuri privind stimularea și promovarea activităților de inovare în cadrul întreprinderilor, a instituțiilor de învățământ superior, în centrele științifice de cercetare, prin diversificarea modalităților de finanțare, de stimulare preferențială a transferului tehnologic, prin extinderea bazei legislative în tot ceea ce urmărește producerea și lansarea de inovații.

2. Pentru a crea condiții favorabile pentru dezvoltarea inovațiilor în cadrul firmelor, ar trebui: să se reducă barierele administrative și instituționale de dezvoltare a antreprenoriatului, dezvoltarea infrastructurii inovaționale și de finanțare a inovațiilor, creșterea nivelului de investiții în inovare.

3. Formarea și dezvoltarea individuală a sistemelor regionale de inovare, la baza cărora sunt necesitățile și specificul antreprenoriatului regional, iar apoi integrarea acestora într-un sistem unic național, ar contribui atât la dezvoltarea antreprenoriatului regional, la dezvoltarea regiunilor, cât și la dezvoltarea economiei naționale. Această descentralizare ar permite dotarea cu tehnologii și utilaje noi a întreprinderilor din diferite regiuni, ceea ce va duce și la dezvoltarea regiunilor, creând, astfel, poli de atracție.

4. Crearea nucleelor regionale de dezvoltare ar duce la necesitatea pregătirii cadrelor calificate anume în aceste regiuni, ceea ce va contribui la constituirea centrelor științifice (sau perfecționarea și dezvoltarea celor existente), a instituțiilor de învățământ. Astfel, apare necesitatea de transformare a universităților în centre de cercetare cu destinație regională, pe lângă care vor fi dezvoltate și alte elemente ale infrastructurii (centre de consultanță, incubatoare, parcuri industriale și inovaționale), iar acestea, la rândul lor, vor atrage și investiții în regiuni.

5. Dezvoltarea economiei în baza inovațiilor se va obține prin crearea și dezvoltarea parteneriatelor strategice între organizațiile statale, între centre de cercetare și antreprenoriat. În

vederea realizării acestor parteneriate, trebuie dezvoltate rețelele informaționale și tehnice, care asigură întreprinderilor posibilitatea de orientare în mediul tehnologic contemporan, atragerea investițiilor în sectoarele industriale de perspectivă.

6. În vederea dezvoltării parteneriatelor dintre știință și mediul de afaceri, inclusiv prin dezvoltarea clusterelor regionale, este necesară lansarea unor proiecte de cercetare comune, atragerea de resurse financiare din bugetul național, finanțări pentru dezvoltarea regională și chiar fonduri europene pentru dezvoltarea transfrontalieră.

7. Crearea Clusterului „agro-industrial” în Regiunea de Dezvoltare Sud va permite formarea unui lanț valoric foarte important între producătorii de produse agricole, întreprinderile industriale, centrele de cercetare și organele publice locale. Cu toate prioritățile și perspectivele economice pe care le are această zonă, prin modul particular de dezvoltare, ar putea să devină una dintre cele mai atractive și dezvoltate regiuni.

- Privind dezvoltarea antreprenoriatului la nivel micro- (la nivel de întreprindere):

8. În viziunea noastră, o întreprindere este prosperă atunci, când tinde spre schimbare. Promotorii schimbării sunt managerii care stimulează creativitatea personalului și implicarea în procesul de inovare continuă. Astfel, la fiecare întreprindere ar trebui să fie un lider-inovator, sau, cel puțin, un post de manager pe inovare, care se vor ocupa de procesul de cercetare – dezvoltare - inovare în cadrul firmei.

9. Dezvoltarea antreprenoriatului trebuie să înceapă din interiorul firmei, prin implementarea sistemului de management inovațional și crearea unei subdiviziuni suplimentare de „management al activității de inovare”. Pentru implementarea acestui sistem, am propus un șir de pași necesari de parcurs. Implementarea în cadrul întreprinderilor din industria alimentară a acestui sistem va contribui la creșterea gradului de concurență a produselor din întreprinderi, crearea unei baze inovaționale, în vederea unei dezvoltări stabile a întreprinderii pe termen lung, asigurarea stabilității economice a întreprinderii.

10. Crearea centrelor de practică în cadrul întreprinderilor industriale pentru instituțiile de învățământ superior ar permite identificarea de către studenți a problemelor existente în cadrul întreprinderilor, dar și formularea propunerilor pentru soluționarea acestora. Astfel, întreprinderile vor avea un flux nou de informații utile pentru întreprindere, vor avea acces la cercetările făcute de către grupe de studenți, dar și la inovațiile propuse de aceștia. Prin astfel de colaborare, poate fi depășită și lipsa bazei tehnico-materiale necesară experimentărilor.

IV. REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Anuarul Statistic al Republicii Moldova 2011. Chișinău, 2011. 564 p.
2. Anuarul Statistic al Republicii Moldova 2016. Chișinău, 2016. 688 p.
3. Biroul Național de Statistică, <http://statbank.statistica.md> (vizitat 18.05.2017).
4. Ciobanu I., Ciulu R. Strategiile competitive ale firmei. Iași: Polirom, 2005. 335p.
5. Concepția dezvoltării clusteriale a sectorului industrial al Republicii Moldova, H G nr. 614 din 20.08.2013.
6. Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020. Nr. 685 din 13.09.2012. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2012, nr. 198-20 (740).
7. Hotărârea Guvernului cu privire la Strategia națională în domeniul proprietății intelectuale până în anul 2020. Nr. 880 din 22.11.2012. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2012, nr. 245-247 (951).
8. Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea Strategiei inovaționale a Republicii Moldova pentru perioada 2013-2020 „Inovații pentru competitivitate”. nr. 952 din 27.11.2013. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2013, nr. 284-289 (1063).
9. Popovici Gh., Bucatânschi A. Afaceri inovaționale: esența și metodele de administrare. Chișinău: Arc, 2013. 168 p.
10. Sasu C. Inițierea și dezvoltarea afacerilor. Iași: Polirom, 2003.
11. Stratan A. Potențialul inovațional și impactul inovațiilor asupra performanțelor întreprinderii, Analele Institutului Național de Cercetări Economice , Ediția a IV-a / nr. 1, Chișinău, 2014, p.8.
12. Strategia de Dezvoltare Regională Sud. 2012.
http://adrSud.md/public/files/publication/Strategia_de_Dezvoltare_Regional_Sud_revizuit.pdf
(vizitat 12.10.2013).
13. Amabile T.M. et al. Assessing the Work Environment for Creativity. In: Academy of Management Journal, Vol. 39. No.5, 1996, pp. 1154-1184.<http://crypto.cs.mcgill.ca/~jguguy/mcgill/anick/0-150.pdf>. (vizitat 12.10.2013)
14. Drucker P. Innovation and Entrepreneurship, Perfect Bound, 2002 p.30.
15. Morris M.-H. Entrepreneurial intensity: Sustainable advantages for individuals, organization, and societies. Westport: Quorum Books, 1998.
16. World Intellectual Property Indicators. WIPO Economics & Statistics Series. 2013.
http://www.wipo.int/ipstats/fr/statistics/country_profile/countries/ua.html(vizitat 12. 10.2013)
17. Евсеев О.С., Коновалова М.Е. Развитие Инновационной Инфраструктуры в Условиях Модернизации Национальной Экономики. В: Fundamental Research №9, 2012.Самарский государственный экономический университет, стр 220-224 <http://www.fundamental-research.ru/pdf/2012/9-1/30208.pdf> (17.07.2013).
18. Левитская А.П. Проблемы и тенденции инновационного развития РМ: региональный аспект. Комрат: УДК, 2014. 222 стр.
19. Шляхто И.В. Оценка инновационного потенциала промышленного предприятия. Вестник Брянского государственного технического университета. № 1 (9). Брянск: Брянский государственный технический университет. 2006. стр. 109-115.
20. Шумпетер Й. Теория экономического развития, перевод В. С. Автономова, Директмедиа Паблишинг, Москва, 2008, стр. 159.

V. LISTA PRINCIPALELOR PUBLICAȚII LA TEMA TEZEI

Articole în diferite reviste științifice:

21. **Roșca – Sadurschi Liudmila.** Ways to Stimulate and Promote Innovation in Entrepreneurship in the Coastal Area. În: Journal of Danubian Studies and Research Vol 2, No 2 2012, Galați România , pag.144-157, (0,66 c.a.). ISSN: 2284 – 5224;
22. **Roșca - Sadurschi Liudmila.** Modern Organization of Entrepreneurial Business. În: Journal of Danubian Studies and Research Vol 3, No 2, 2013, Galați România , pag.149-160, (0,55 c.a.). ISSN: 2284 – 5224.
23. **Roșca - Sadurschi Liudmila.** The Creation and Development of Innovative Infrastructure in the Danube Countries. În: Journal of Danubian Studies and Research Vol 4, No 1 2014, Galați România , pag. 69-81, (0,65 c.a.). ISSN: 2284 – 5224;
24. **Roșca - Sadurschi Liudmila, Florin Buhociu.** Analysis of the Advantages of Creating Border Clusters. În: Journal of Danubian Studies and Research, Vol 5, No 1 2015, Galați România, pag. 230-240, (0,54c.a.). ISSN: 2284 – 5224
25. Parmacli D.M., **Roșca – Sadurschi Liudmila,** Некоторые особенности расчета экономического эффекта от использования инноваций на предприятиях. În: ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА 5;2015, Науково-виробничий журнал, Подольск, Украина, pag. 177-180, (0.3 c.a.). ISSN: 2309 – 1533
26. **Roșca - Sadurschi Liudmila.** Dezvoltarea antreprenoriatului prin inovare și noi modalități de finanțare a acesteia. În: „Economica”, Nr.3 (63), ASEM, Chișinău, 2008, p.25 – 27, (0,27 c.a.), ISSN:1810-9136 categoria B
27. **Roșca - Sadurschi Liudmila.** Creșterea potențialului inovațional al țărilor CSI și politicile de stimulare a inovării. În: „Intellectus”, Chișinău, 2009, p.80–85(0,35 c.a.), ISSN:1810-7079 categoria B
28. **Sadurschi Liudmila.** Inovația ca bază a dezvoltării a întreprinderilor din industria alimentară. În: Analele științifice ale Universității de Stat “B.P. Hasdeu” din Cahul,din 2006, volumul II, Cahul, 2007, p. 167 – 170 (0,22 c.a.)ISSN:1875-2170
29. **Roșca - Sadurschi Liudmila.** Impactul potențialului economic și inovațional regional la dezvoltarea economico – socială a țării. În: Analele științifice ale Universității de Stat “B.P. Hasdeu” din Cahul,din 2007, volumul III, Cahul, 2007, p. 199 – 203 (0,46 c.a.)ISSN:1875-2170.
30. **Roșca - Sadurschi Liudmila,** Fuziunea sau clasterizarea întreprinderilor autohtone în perioada de criză. În: Analele științifice ale Universității de Stat “B.P. Hasdeu” din Cahul volumul VII, Cahul, 2011, p.177-181 (0,38 c.a.)ISSN:1875-2170.
31. Popa Andrei, **Roșca-Sadurschi Liudmila.** Dezvoltarea prin clustere ca strategie inovațională a economiei contemporane. În: Buletinul Științific al Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul, 1(7) , Cahul 2012, p.84-91(0,5c.a.)ISSN 1857-2723.
32. **Roșca-Sadurschi Liudmila,** Zarișneac Natalia, Antohi Liudmila. Rolul clusterelor în dezvoltarea regională. În: Buletinul Științific al Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul, nr. 1(9) , Cahul, 2013, p.48-66 (1 c.a.) ISSN 1857-2723.

Articole în culegeri științifice:

33. **Sadurschi Liudmila,** Dezvoltarea economico – socială a țării prin prisma inovațiilor; În: Conferința științifică de totalizare a activității de cercetare a cadrelor didactice, din 20 aprilie 2007, USC, Cahul, 2007, p.197 – 202, (0,24 c.a.) ISBN 978-9975-9579-6-0
34. **Roșca - Sadurschi Liudmila,** Modalități de finanțare a activității inovaționale; În: Conferința științifică de totalizare a activității de cercetare a cadrelor didactice, din 16 – 17 aprilie 2008, Vol. II. USC, Cahul, 2008, p.88 – 93, (0,27 c.a.) ISBN978-9975-9683-6-2
35. **Roșca - Sadurschi Liudmila,** Starea actuală și problemele industriei Republicii Moldova; În: Conferința științifică de totalizare a activității de cercetare a cadrelor didactice, 30 aprilie 2009, USC, Cahul 2009, p.129 – 139. (0,37c.a.)ISBN 978- 9975-914-21-5.
36. **Roșca - Sadurschi Liudmila,** Problematika realizării inovațiilor în industria alimentară (în baza exemplului regiunii de dezvoltare sud); În: Conferința științifică de totalizare a activității de cercetare a cadrelor didactice, din12-13 mai 2011, volumul II, USC, Cahul, p.65-76, (0,43 c.a.) ISBN 978-9975-914-58-1

37. **Roșca - Sadurschi Liudmila**, Antreprenoriatul în Republica Moldova – starea actuală; În: Conferința științifică de totalizare a activității de cercetare a cadrelor didactice, din 3-4 mai 2012, volumul II, USC, Cahul 2012, p.117- 131. (0,65c.a.)ISBN 978-9975-914-77-2

Materiale/ teze la forurile științifice:

38. **Roșca-Sadurschi Liudmila**, *Современные проблемы и тенденции финансирования инновационной деятельности*; В: **Международная научно-практическая конференция**, «Финансовая безопасность и экономический рост: домохозяйство, предприятие, регион, государство», 6-7 мая 2011, Полтава, p.90-92. (0,14 c.a.) УДК 338.246;658;040,1
39. **Roșca-Sadurschi Liudmila**, *Способы стимулирования инновационной деятельности в национальной экономике*; В: **Международная научно-практическая конференция**, посвященная 20-и летию Независимости Украины, 23-25 мая 2011, Мариуполь 2011, p.182-183. (0,18 c.a.) УДК 061.3(063)
40. Pora Andrei, **Roșca-Sadurschi Liudmila**, *Роль кластеров в развитии современной экономики I*; В: **Міжнародна Науково-Практична Інтернет-Конференція** «Проблеми та Перспективи Інноваційного Соціально-Економічного Розвитку в Умовах Глобалізації: Регіональний Вектор», 16-17 квітня 2012, Измаил, (0,32c.a.) *Lucrarea poate fi accesată: <http://fei.idgu.edu.ua/conference/sec3.html>*
41. **Sadurschi Liudmila**. Evoluția micului business regional în baza exemplului raionului Cahul, În: Simpozionul internațional al tinerilor cercetători, din 14 septembrie 2006, volumul I, ediția a IV, ASEM, Chișinău, p.105 – 106 (0,19 c.a.) ISBN 9975-75-193-8
42. **Sadurschi Liudmila**. Experiența Europeană în susținerea, dezvoltarea și protejarea inovațiilor, În: Simpozionul internațional al tinerilor cercetători, din 19-20 aprilie 2007, volumul I, ediția a V, ASEM, Chișinău, p.51 – 53 (0,23 c.a.)ISBN 9975-75-193-8
43. **Sadurschi Liudmila**. Necesitatea și efectele realizării politicilor inovatoare; În: Simpozionul internațional al tinerilor cercetători, din 18– 19 aprilie 2008, volumul I, ediția a VI, ASEM, Chișinău, p.18 – 20 (0,19 c.a.)ISBN 9975-75-193-8
44. **Roșca - Sadurschi Liudmila**, Legătura dintre inovație și responsabilitate socială; În: Conferința științifică internațională “Responsabilitatea socială corporativă și dezvoltarea durabilă”, din 30 martie 2011, ASEM Chișinău, p.182-190 (0,32 c.a.) ISBN 978-9975-75-578-8
45. **Roșca - Sadurschi Liudmila**, Inovarea, ca strategie esențială a unei afaceri competitive; În Conferința națională cu participare internațională Strategii Și Politici de Management în Economia Contemporană, din 29-30 martie 2013 (ediția a II-a),ASEM Chișinău, p.214-217(0,32c.a.) ISBN 978-9975-75-635-8.
46. **Sadurschi Liudmila**, Zarișneac Natalia. Perspectivele învățământului economic din Republica Moldova prin prisma strategiei 2020; În: Conferința științifico-practică internațională „Perspectivele și problemele integrării în Spațiul European al Învățământului superior”, Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul, din iunie 2014 Volumul II, pag. 238-247,(0,95 c.a.) ISBN 978-9975-914-92-5.
47. **Sadurschi Liudmila**, Zarișneac Natalia. Cheltuielile și efectele cercetării; În: Conferința științifico-practică internațională „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației”, Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul, din 5 iunie 2015, Volumul I, pag 464-468. (0.5 c.a.)ISBN 978-9975-914-99-4.
48. **Roșca-Sadurschi Liudmila**, Infrastructura inovatoare dezvoltată - succesul unei economii inovatoare. In: *Analele Științifice ale Universității de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul*, 2013, vol. IX , pp. 121-127.ISSN:1875-2170.

ADNOTARE
Roșca-Sadurschi Liudmia
„DEZVOLTAREA ANTREPRENORIATULUI PRIN INOVAȚII
(în baza industriei alimentare din Regiunea de Dezvoltare Sud)”
Teza de doctor în economie. Chișinău, 2017

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, bibliografia din 211 titluri și 12 anexe. Volumul lucrării conține 151 de pagini de text de bază, 52 de figuri, 28 de tabele. Rezultatele obținute sunt publicate în 28 de lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: antreprenoriat, inovații, potențial inovațional, proces inovațional, proprietate intelectuală, invenții, infrastructură inovațională, activitate antreprenorială, activitate de inovare, cluster.

Domeniul de studiu îl constituie cercetarea aspectelor teoretice pentru identificarea modalităților practice de dezvoltare a antreprenoriatului prin inovații.

Scopul tezei constă aprofundarea bazei teoretice privind antreprenoriatul și inovațiile și elaborarea recomandărilor practice privind dezvoltarea a antreprenoriatului prin inovații, în baza întreprinderilor din industria alimentară din Regiunea de Dezvoltare Sud.

Obiectivele lucrării sunt: aprofundarea cercetărilor științifice asupra conceptelor de antreprenoriat și inovație; identificarea și argumentarea rolului inovațiilor în dezvoltarea antreprenoriatului; studierea experienței internaționale privind susținerea și promovarea activității antreprenoriale, inclusiv prin crearea și dezvoltarea infrastructurii inovaționale; identificarea indicatorilor de evaluare a potențialului inovațional, precum și analiza activității antreprenoriale în Regiunea de Dezvoltare Sud (RD Sud); aprecierea potențialului inovațional și a intensificării activității inovaționale a întreprinderilor din industria alimentară a RD Sud; elaborarea unor recomandări și propuneri practice în vederea dezvoltării antreprenoriatului prin inovații.

Noutatea și originalitatea științifică constă în abordarea complexă a noțiunii de inovație și antreprenoriat și argumentarea impactului inovațiilor asupra activității de antreprenoriat; identificarea celor mai bune practici în crearea și dezvoltarea infrastructurii inovaționale; realizarea unui studiu privind potențialul inovațional al întreprinderilor din industria alimentară din RD Sud; elaborarea propunerilor privind dezvoltarea antreprenoriatului și intensificarea activităților de inovare în cadrul întreprinderilor din industria alimentară din RD Sud; elaborarea algoritmului privind crearea clusterului agro-industrial în Regiunea de Dezvoltare Sud.

Problema științifică soluționată în teză constă în fundamentare științifico-practică a importanței dezvoltării antreprenoriatului prin inovații, ceea ce a contribuit la elaborarea algoritmului creării clusterului agro-industrial, în vederea dezvoltării inovațiilor la nivel regional și național.

Semnificația teoretică a lucrării reprezintă abordarea multilaterală a noțiunii de inovație și demonstrarea impactului inovațiilor asupra activității de antreprenoriat.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în evaluarea potențialului de inovare a întreprinderilor din industria alimentară din Regiunea de Dezvoltare Sud, determinarea principalelor probleme în dezvoltarea antreprenoriatului prin inovații, precum și înaintarea unor propuneri privind dezvoltarea antreprenoriatului și intensificarea activităților de inovare atât în cadrul întreprinderilor, cât și la nivel de regiune, prin crearea clusterului agro-industrial. Drept argument în favoarea valorii aplicative a cercetării servesc certificatele de implementare, care se plasează la finele tezei.

АННОТАЦИЯ

Рошка - Садурски Людмила

«РАЗВИТИЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА ЧЕРЕЗ ИННОВАЦИИ (На основе пищевой промышленности Южного Региона Развития) »

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук
Кишинэу, 2017

Структура диссертации: Диссертация состоит из введения, трех глав, выводов и рекомендаций, библиографии из 211 наименований и 12 приложений. Объем работы составляет 151 страниц основного текста, 52 фигур, 28 таблиц. Полученные результаты были опубликованы в 28 научных работах.

Ключевые слова: предпринимательство, инновации, инновационный потенциал, инновационный процесс, интеллектуальная собственность, изобретения, инновационная инфраструктура, предпринимательская деятельность, инновационная деятельность, кластер.

Область исследования является изучение теоретических аспектов для определения практических путей для развития предпринимательства посредством инноваций.

Целью данной работы является углубление теоретических основ предпринимательства и инноваций, а также разработка практических рекомендаций по развитию предпринимательства по средствам инновации, базирующихся на предприятия пищевой промышленности Южного Региона Развития.

Задачи исследования: углубление научных исследований по концепциям предпринимательство и инноваций; идентификация и аргументирование роли инноваций в развитии предпринимательства; изучение международного опыта в поддержки и развития предпринимательства, в том числе, по средством создания и развития инновационной инфраструктуры; определить показатели для оценки инновационного потенциала, а так же анализ предпринимательской активности в Южном Регионе Развития (ЮОРР); оценка инновационного потенциала и повышение инновационной активности предприятий пищевой промышленности ЮОРР; разработка рекомендаций и практических предложений по развитию предпринимательства на основе инноваций.

Научная новизна и оригинальность Научная новизна заключается в комплексном подходе к концепции инноваций и предпринимательство, в аргументирование влияния инновации на предпринимательскую деятельность; выявление передового опыта в области создания и развития инновационной инфраструктуры; исследование инновационного потенциала предприятий пищевой промышленности в ЮОРР; подготовка предложений по развитию предпринимательства и активизации инновационной деятельности на предприятиях пищевой промышленности ЮОРР; разработка алгоритма по созданию агропромышленного кластера в Южном регионе.

Научная проблема, которая была решена в данной диссертации, состоит в научно-практическом обоснование важности развития предпринимательства за счет инноваций, которые помогли разработать алгоритм создания агро-промышленного кластера, с целью развития инноваций на региональном и национальном уровнях.

Теоретическая значимость диссертации заключается в многостороннем подходе к концепции инновации и демонстрации влияния инноваций на предпринимательскую деятельность.

Прикладная ценность заключается в оценке инновационного потенциала пищевой промышленности Южного региона, определить основные проблемы в развитии предпринимательства по средством инноваций, а так же формулирование предложений по его развитию и активизации инновационной деятельности как в компаниях, так и на региональном уровне путем создания агропромышленного кластера. В качестве аргумента прикладной значимости, служат сертификаты о внедрение, которые расположены в конце диссертации.

ANNOTATION
ROȘCA-SADURSCHI LIUDMILA
"DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURSHIP BY INNOVATION
(Based on the food industry in the South Development Region) "
The dissertation for the degree of PhD

The thesis structure: the thesis is composed of an introduction, three chapters, conclusions and recommendations, bibliography from 211 titles, 12 annexes. It includes 151 pages of basic text, 52 figures, 28 tables. The obtained results were published in 28 scientific papers.

Keywords: entrepreneurship, innovations, innovative potential, innovation process, intellectual property, inventions, innovative infrastructure, entrepreneurial activity, innovation activity, inventions, cluster.

The field of research is to study the theoretical aspects in order to identify practical ways for the development of entrepreneurship through innovation.

The purpose of the thesis consists of deepening theoretical innovations and entrepreneurship and elaboration of practical recommendations concerning entrepreneurship development through innovation, based on the enterprises of the food industry in the South Region of Development.

The objectives of the paper: the deepening of scientific research on the concepts of entrepreneurship and innovation; the identification and argumentation of role of innovation in entrepreneurship development; the study of the international experience concerning the support and promotion of entrepreneurial activity, including the creation and development of innovation infrastructure; the identification of indicators for the evaluation of innovative potential, as well as the analysis of entrepreneurial activity in the South Region of Development(S RD); the appreciation of the potential of innovation and innovational activity intensified in the food industry of SRD; the development of practical recommendations and proposals for the development of entrepreneurship through innovation.

Scientific novelty and originality consists in a complex approach to the concept of innovation and entrepreneurship and innovation impact argumentation entrepreneurial activity; the identifying best practice in the creation and development of infrastructure trends; the carrying out a study on the innovation potential of the enterprises of the food industry from S RD; the drawing up proposals on the development and enhancement of entrepreneurial innovation activities within companies in the food industry in SRD; the elaboration of the algorithm on creation of agro-industrial cluster in the southern region of development .

The important scientific problem solved consists in supporting science-practical importance of entrepreneurship development through innovation, which has contributed to the elaboration of the algorithm of creating agro-industrial cluster, in order to develop innovation at regional and national level.

The theoretical significance of the thesis resides in a multilateral approach to the concept of innovation and a demonstration of innovation's impact on entrepreneurship activity.

The applicative value of the thesis is to assess the innovation potential of enterprises in the food industry in the S RD, to identify the main problems in the development of entrepreneurship through innovations, as well as to submit proposals on the development of entrepreneurship and the intensification of innovation activities both within enterprises, as well as at the level of the region, through the creation of the agro-industrial cluster. As an argument in favor of the applicative value of the research, they serve the implementation certificates, which are placed at the end of the thesis.

ROȘCA-SADURSCHI LIUDMILA

**DEZVOLTAREA ANTREPRENORIATULUI PRIN INOVAȚII
(în baza industriei alimentare din Regiunea de Dezvoltare Sud)**

**Specialitatea 521.03 – Economie și management
(în activitatea de antreprenariat)**

Autoreferat al tezei de doctor în economie

Aprobat spre tipar:
Hârtie ofset. Tipar ofset
Coli de tipar: 2,0

Formatul hârtiei A4
Tirajul: 50 ex.

Academia de Studii Economice din Moldova